

Hankija kahjunõue pakkuja vastu -
hinnavahe hüvitamine pakkumuse
tagasivõtmisel

Kadri Härginen
kadri.harginen@sorainen.com

Ettekande teemad

1. **Pakkumuse tagasivõtmine ja pärast seda hankega jätkamine – kuidas RHS seda reguleerib?**
2. **Pakkujate vastu esitatud kahjunõuete lahendid**

Riigikohtu 22.05.2013 otsus nr 3-2-1-56-13

Sillamäe linn vs Arco Ehitus

Riigikohtu 10.03.2014 otsus nr 3-2-1-194-13

Pärnumaa Omavalitsuste Liit vs Wesico

Riigikohtu 04.02.2015 otsus nr 3-2-1-144-14

Pärnumaa Omavalitsuste Liit vs Wesico

Riigikohtu 28.02.2018 otsus nr 2-15-9421

Kaitsevägi vs C.P.E Production Oy

§ 119. Hankemenetluse jätkamine edukaks tunnistatud pakkumuse tagasivõtmise korral ●

(1) Kui edukas pakkuja võtab hankijast mitteolenevatel põhjustel oma pakkumuse tagasi, ei allkirjasta hankija antud tähtaja jooksul hankelepingut või ei asu nõustumuse andmisega sõlmitud hankelepingut pakkujast tulenevatel põhjustel hankija määratud aja jooksul täitma, hindab hankija kõiki ülejäänud pakkumusi uuesti [käesoleva seaduse § 117](#) lõike 1 kohaselt ja tunnistab edukaks pakkumuse, mis on vastavaks tunnistatud pakkumustest majanduslikult soodsaim. ○

(2) Hankija ei ole kohustatud käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud alusel pakkumusi uuesti hindama ja võib tunnistada edukaks esialgsel hindamisel leitud järjestuselt teise pakkumuse juhul, kui edukaks tunnistatud pakkumuse äralangemine ei saa mõjutada ülejäänud pakkumuste omavahelist järjestust. ○

(3) Hankijal on õigus käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud edukalt pakkujalt nõuda kahju hüvitamist esialgu edukaks tunnistatud pakkumuse ja järgmise edukaks tunnistatud pakkumuse maksumuse vahe ulatuses ning kõigi võimalike lisakulude ulatuses, mis hankijal tuleb kanda seoses hankelepingu sõlmimisega selle pakkumuse alusel, mis tunnistati edukaks pärast pakkumuste uuesti hindamist, samuti kulutuste ulatuses, mis tulenesid uuest pakkumuste hindamisest. ○

(4) Käesoleva paragrahvi lõikes 3 sätestatud kahjust arvatakse maha pakkujale tagastamata pakkumuse tagatis. ○

Hindamiskriteeriumite mõju hüvitisele

Madalaima maksumuse kriteerium

- õigus nõuda kahju hüvitamist tagasi võetud pakkumuse ja järgmise edukaks tunnistatud pakkumuse maksumuse vahe osas.

○ **Majandusliku soodsuse kriteerium**

- õigus nõuda kahju hüvitamist kõigi võimalike täiendavate kulude osas, mis hankijal tuleb kanda seoses hankelepingu sõlmimisega tagasi võetud pakkumuse asemel selle pakkumuse alusel, mis tunnistati edukaks pärast pakkumuste uuesti hindamist, samuti kulutuste osas, mis tulenesid uuest pakkumuste hindamisest.

Riigikohtu 22.05.2013 otsus nr 3-2-1-56-13

Sillamäe linn vs Arco Ehitus

Asjaolud

Sillamäe linn tunnistas edukaks 3 pakkuja ühispakkumuse 14.10.2010

21.12.2010 esitas ühispakkujate esindaja hankijale kirja, milles teatas pakkumusest loobumisest, kuna

- Üks ühispakkujatest on likvideerimisel
- Seetõttu ei suuda ühispakkujad pakkumuses võetud kohustusi täita

Ühispakkujate kvalifikatsioon vastas vaatamata ühe ühispakkuja loobumist siiski hankes esitatud nõuetele, mistõttu puudus alus nende kõrvaldamiseks

27.01.2011 tunnistas hankija edukaks paremuselt teise pakkuja pakkumuse

Kahe pakkumuse hinnavahe oli 12 549, 21 eurot

- 7669,4 eurot realiseeris hankija esitatud pangagarantii kaudu

Ühispakkujate vastuväited

- Väitsid, et kuna teate esitas isik, kes ei olnud volitatud ühispakkujaid pakkumuse esitamise ja hankelepingu sõlmimisega seotud toimingutes, siis oli pakkumusest loobumise avaldus tühine
- Kuna üks ühispakkujatest oli likvideerimisel, siis pidanuks hankija nad tervikuna hankest hoopis kõrvaldama
- Ühispakkujad nõudsid garantii alusel saadu tagastamist
Ehk 7669,4 eurot tagasi maksmist

Viru MK otsus

Viru Maakohus mõistis pakkumuste vahe puuduoleva osa välja

- Ehk siis 4879,81 eurot, mis jäi garantiist puudu võrreldes järgmise pakkumuse maksumusega

Kohus põhjendas et,

- Volitus oli antud ühispakkujatel ühele ühispakkujale kui juriidilisele isikule
 - Juriidiline isik võis seadusliku esindaja kaudu ühispakkujate nimel loobumisest teatamise hankijale edastada
- Kõrvaldamise argumendid tuleb jätta tähelepanuta
 - Pakkumuse edukaks tunnistamise otsusega lõppes hankemenetlus ja pärast seda ei saanud hankija enam kedagi kõrvaldada
 - Kõrvaldamise aluseid ei pidanud kontrollima ka seetõttu, et neid tuleb kontrollida enne hankelepingu sõlmimist aga teate esitamise ajal veel lepingut ei sõlmitud
- Sisesuhte problemaatika ei ole hankijale aluseks hankelepingu sõlmimata jätmisel
- Realiseeritud garantiikirjast saadu kasu tagasisaamiseks tulnuks esitada eraldi hagi

Tartu RK otsus

Tartu Ringkonnakohus rahuldab apellatsioonkaebuse ja tühistas maakohtu otsuse:

- Kuigi edastati kiri, mille pealkiri oli pakkumusest loobumine, siis sisuliselt nad siiski ei loobunud, vaid teavitasid ühe ühispakkuja likvideerimisest
 - Sellise teavitusega teatati, et ühe ühispakkuja likvideerimise tõttu pakkumus lakkab olemast ja sellega ei saa enam arvestada
 - Pole käsitletav tahteavaldusena loobumise kohta
 - Nn loobumise kiri on kinnitus selle kohta, et nende kvalifikatsioon ei ole nüüd tingimustele vastav
- Volikirja osas ringkonnakohus nõustus – volitati ühte ühispakkujat juriidilise isikuna
- Hankemenetlus ei lõppenud edukaks tunnistamisega, vaid lõpuks on hankelepingu sõlmimine
- Kuna pakkujad ei keeldunud lepingut sõlmimast, vaid ei vastanud esines alus pakkuja kõrvaldamiseks RHS § 38 lg 1 p 2 alusel, ei saa RHS § 53 kohaldada

Riigikohtu seisukoht

Tühistas osaliselt ringkonnakohtu otsuse ja saatis ringkonnakohtule uueks läbivaatamiseks

Kohus põhjendas et,

Tuleb arvestada, et pärast edukaks tunnistamist, kuid enne lepingu sõlmimist kõrvaldamise alused kohalduvad

Üks ühispakkujatest oli likvideerimisel, seega pidanuks hankija nad RHS § 38 lg 1 p 2 alusel menetlusest enne lepingu sõlmimist kõrvaldama

1) „likvideeritav isik kui pakkuja tuleb hankemenetlusest kõrvaldada ka siis, kui isik ise võtab pakkumuse tagasi“

2) „Kuna hankija ei saa sellise isikuga lepingut sõlmida, ei ole tal ka õigust nõuda kahju hüvitamist RHS § 53 alusel, va vabatahtliku likvideerimise korral“

Riigikohtu seisukoht

Mitmest pakkujast koosneva ühispakkuja puhul ei tähenda ühe pakkuja likvideerimine kogu ühispakkuja hankest kõrvaldamist

- Kõrvaldada tuleb üksnes see pakkuja, keda likvideeritakse
- Tuleb uuesti kontrollida, kas uues olukorras on ühispakkuja kvalifikatsioon vastav

Kui ühispakkujad keelduvad hankelepingu sõlmimisest üksnes põhjusel, et üks pakkujatest on likvideerimisel, saab nende pakkujate tahteavaldusi pidada pakkumusest taganemiseks ning RHS § 53 rakendamine on võimalik

- Riigikohus eraldab seega likvideeritava pakkuja (kes oli ühispakkuja volitatud esindaja) ning teiste ühispakkujate tahteavaldusi. Probleem?

Ühispakkujad saavad keelduda lepingut sõlmimast ilma kahju hüvitamise kohustusega üksnes siis, kui ühe pakkuja kõrvaldamise tõttu ei vasta ka nemad kui pakkujad või ühispakkumus tervikuna enam hanke tingimustele

- Ühispakkujate solidaarne vastutus hankija ees?
- Pakkumuse esitamisega seotud riisikot kannab pakkuja ise?

Riigikohtu seisukoht

- Ringkonnakohus leidis õigesti, et ühe pakkuja likvideerimise tõttu tulnuks pakkuja tegelikult kõrvaldada
- Hankija oleks pärast teavitust pidanud kontrollima kvalifikatsiooni ja kõrvaldamise aluseid
- Pakkumuses esitatud kinnitus kohustuste solidaarse täitmise kohta ei ole piisav järeldamiseks, et ühe pakkuja kõrvaldamisel teised ei vastaks.

Solidaarne vastutus VÕS § 65 lg 1 mõttes tähendab, et iga pakkuja peab olema valmis eraldi ka võetud kohustusi täitma.

Tartu RK lõppotsus

Maakohtu otsus jäi jõusse ja hankija sai puuduoleva kahju kätte

- Hankijale maksti välja täielikult vahe parima, kuid tagasi võetud pakkumuse ja järgmise pakkumuse vahel

Kohus põhjendas et,

- Vaidlus selles, kas pärast ühe pakkuja likvideerimist tulnuks ka teised kaks pakkujat kõrvaldada
 - Vahepeal jõustus RHS § 38 uues sõnastuses, mis kohustas enne lepingu sõlmimist kontrollima pakkuja maksu ja maksete võlga. Võlga alles jäänud ühispakkujal ei olnud
- Kontrollis kohus, kas ühispakkujate kvalifikatsioon oli pärast ühe pakkuja väljalangemist jätkuvalt vastav
 - Kontroll näitas, et ühispakkuja vastas jätkuvalt kvalifitseerimise tingimustele
- Alles nüüd leidis kohus, et pakkumus võeti tagasi hankijast mitteoleneval põhjusel
- Seega esines alus RHS § 53 rakendamiseks

**Riigikohtu 10.03.2014 otsus
nr 3-2-1-194-13 ja 3-2-1-144-14**

Pärnumaa Omavalitsuste Liit vs Wesico

Asjaolud

Pärnumaa Omavalitsuste Liit ja Pärnu linn tegid hanke, millele esitati ühispakkumus

- Pakkumuse tagatiseks oli garantiikiri summas 7500 eurot

Ühispakkujate 30.01.2012 esitatud pakkumus tunnistati 16.02.2012 korraldusega edukaks

- Korralduse kohaselt tekkis ühispakkujatel õigus nõuda lepingu sõlmimist pärast seda, kui KIK rahuldab hankija rahastus-taotluse
- KIK rahuldab taotluse 20.03.2012

30.03.2012 esitas ühispakkujaid esindav pakkuja teate pakkumuse tagasivõtmise kohta

- Pakkuja ei suuda enam pakutud maksumusega töid kvaliteetselt ja tähtaegselt teostada, kuna ajavahemik pakkumuste tegemisest ja hankelepingu sõlmimisest on pikenenud
- Ka sisendhinnad on vahepeal kiiresti tõusnud

02.04.2012 nõustus hankija pakkumusest loobumisega ja tunnistas edukaks järgmise pakkumuse

- Hinnavaheks oli 284 561,36 (garantiikirja realiseerides 277 061,36 eurot)

Ühispakkujate vastuväited

- Pakkumus võeti õigesti tagasi, sest hankedokumentides ega hanketeates ei olnud sellist tingimust, et lepingu sõlmimine võib nii kaua venida
- Sellisel ajal pakutud hinna hoidmist ei saa pidada mõistlikuks äririskiks, mida saaks jätta pakkuja kanda
- Hüvitamist saab nõuda üksnes edukaks tunnistatud pakkujatelt, aga nende pakkumus lükati tagasi

Tartu MK ja RK otsused

Tartu Maakohus mõistis pakkumuste vahe puuduoleva osa välja

- 277 061,36 eurot

Kohus põhjendas et,

- Pakkumus tunnistati edukaks
- Pakkumus pidi olema jõus 90 päeva ehk kuni 21.04.2012
- Pakkumus võeti tagasi ajal, mil pakkumus pidi tegelikult ka esialgselt olema jõus
- Lepingu sõlmimise seadmine sõltuvusse KIKi otsusest oli lubatav, kuna aeg, mis selleks kulus ei ületanud pakkumuse jõusoleku aega

Tartu Ringkonnakohus rahuldab apellatsioonkaebuse ja tühistas maakohtu otsuse

- Seega leidis, et maakohtu otsus on vale ja vahet järgmise pakkumusega ei tule hüvitada

Riigikohtu seisukoht

Ringkonnakohus eksis ja asja tuleb ringkonnakohtus uuesti arutada, sest:

- Maakohus leidis õigesti, et pakkumuse jõusoleku jooksul peavad pakkujad olema pakkumusega seotud;
 - pakkumusega seotus kestab jõusoleku tähtaja lõpuni. Seega pidid pakkujad arvestama ka sellest tuleneva majandusliku riskiga
- Ei nähtu, et pakkumus oleks võetud tagasi hankijast tuleneval põhjusel
- Kolleegium juhtis tähelepanu, et
„kahjuhüvitist võivad vähendada nii kahjustatud isiku saadav kasu kui ka tema enda osa kahju tekkimisel või suurenemisel, samuti võib kohus vähendada kahjuhüvitist“
- Pakkujad väitsid, et hinnavahe hüvitamine on vastuolus hea usu põhimõttega, kuna hankija ise põhjustas selle olukorra haldusaktiga
 - Hagejal ei ole tekkinud kahju, kuna hankija sai raha kolmandalt isikult ning sellest rahast piisanuks ka uue pakkumuse eest maksmiseks
 - Riigikohus viitas, et see hea usu põhimõttega see pole vastuolus, kuid võib anda põhjust hüvitise vähendamiseks

Tartu RK teine otsus

Tartu Ringkonnakohus tühistas maakohtu otsuse osaliselt ning tegi uue otsuse

- Mõistis 277 061,36 euro asemel välja 139 901,9 eurot

Kohus põhjendas, et

- Kolmandalt isikult raha saamise fakt ei ole hüvitise vähendamise aluseks
- Kahjuhüvitise suurus ei olene sellest, millistest allikatest hanget finantseeriti
- Hüvitamist vähendati põhjusel, et hankija oli rikkunud käibes vajalikku hoolt (oli hooletu), kuna
 - Pakkuja ei teadnud 1,5 kuu jooksul miskit, kas leping sõlmitakse või mitte
 - Sellega suurendas hankija ise kahju tekkimise riski, sest hankija poolse vaikimise tõttu ei saanud pakkuja sõlmid alltöövõtulepinguid
 - Kohus leidis justkui, et käibes vajaliku hoole järgimata jätmise tõttu põhjustas hankija ise pakkumuse tagasivõtmise
 - Vähendamise aluseks oli ka põhjus, et alltöövõtjad keeldusid nendel hindadel enam lepinguid sõlmimast tulenevalt ootamisest
- Vähendati 50 000 euro võrra

Riigikohtu teine otsus

Riigikohus jättis ringkonnakohtu otsuse jõusse, kuid muutis viivise arvestust

Kohus põhjendas, et

- Kahjuhüvitise suurus ei olene tõepoolest selle finantseerimisallikast
- Kohus kordas üle, et pakkumuse jõusoleku tähtaja jooksul peab majanduslikku riski kandma pakkuja
 - Seega on justkui ebaoluline, mida hankija selle aja jooksul teeb
 - Samas vähendas ringkonnakohus just sellel põhjusel hüvitist, kuna hankija ootas rahastusotsust nii kaua ja pakkuja ei teadnud sellel ajal, kas leping tuleb või ei

**Riigikohtu 28.02.2018 otsus
nr 2-15-9421**

Kaitsevägi vs C.P.E Production Oy

Asjaolud

- Kuulivestide hange, kus pakkumused esitati 6 pakkuja poolt
 - Pakkumuste kehtivusaeg 90 päeva
 - Kuu aega pärast pakumuste avamist teatas üks pakkuja, et tühistab oma pakumuse
 - Kolm päeva hiljem oli ikkagi nõus tingimuslikult tarnetähtaegu pikendama
 - Ca 60 päeva pärast avamist tunnistati edukaks just selle pakkuja esimene pakumuse kui kõige soodsam
 - Sama otsusega tunnistas edukaks maksumuselt järgmise pakkuja, kuna esimene pakkuja oli pakumuse tegelikult tagasi võtnud
- Kaitsevägi palus nõuda pakkujalt välja 267 650 eurot

Ühispakkuja vastuväited

- Pakkumuste avamise protokollist nähtub, et kostja ei esitanud odavaimat pakkumust, tema pakkumus oli teisel järjekohal.
- Kostja ei ole pakkumust tagasi võtnud, vaid teavitas hagejat 10. ja 13. oktoobri 2014 e-kirjadega pakkumuse mittevastavusest hankedokumentides kehtestatud nõuetele.
- Kostja pakkumuses oli viis mittevastavust.
- Hankija ei teinud midagi, et kontrollida kostja pakkumuse vastavust riigihanke nõuetele. Seega ei saanud hankija RHS § 47 lg-te 1 ja 2 kohaselt kostja pakkumust vastavaks või edukaks tunnistada.
- Kahju hüvitamise nõude esitamise eeldus, et isik võtab pakkumuse tagasi pärast selle edukaks tunnistamise otsuse tegemist.

Harju MK ja Tallinna RK otsused

Harju Maakohus rahuldab 22. veebruari 2017 otsusega hagi ja mõistis kostjalt hageja kasuks välja 275 019,58 eurot:

- Avalduse tekst viitab, et pakkumus võeti tagasi
- Arvestada ei saa hankemenetluse läbiviimist puudutavaid väiteid – muidu kaotaks kahjusäte RHSis mõtte, kui oleks ära pidanud ootama edukaks tunnistamise ja siis alles tagasi võtma.

Ringkonnakohus nõustus maakohtuga:

- RHS eesmärk on tagada, et pakkumuse tegija vastutaks selle tegemise eest pakkumuse kehtivusaja jooksul.
- Samuti on sätte eesmärk tagada hankijale kahju hüvitamine, kui isik keeldub pakkumuse siduvuse aja jooksul selle alusel lepingut sõlmimast.
- Normist tulenevalt ei ole määrav, millisel ajal peale pakkumuse siduvaks muutumist pakkumuse tegija lepingu sõlmimisest keeldub.

Riigikohtu otsus

Kohus tühistas kõik eelmised lahendid ja jättis kahju väljamõistmata:

- Riigikohus viitas varasemale praktikale ja kordas, et kahju hüvitamise eeldusteks, et pakkuja pakkumus oli tunnistatud edukaks, kuid pakkuja võttis oma pakkumuse tagasi, keeldudes hankelepingut sõlmimast.
- Riigikohus leidis, et pakkumust pole samas vormis kunagi tagasi võetud, nagu tehti pakkumus ise (e-kiri oli vales vormis ja seega tehing tühine).
- Kuna pakkumus oli kehtiv, oleks hankija pidanud tegema hoopis kostjale ettepaneku hankelepingu sõlmimiseks.
- Seda ettepanekut kunagi ei tehtud, seega pole ka pakkumust tagasi võetud ning pole alust kahju nõuda.

Kokkuvõte

Kokkuvõte

1. Hankija on kohustatud RHS alusel

- Deponeeritud tagatise jätma kahju kompenseerimiseks endale
- Pangagarantii realiseerima

2. Küsimus on, kas hankijal on siiski õigus jätta endale või realiseerida kogu pakkumuse tagatis

- Kahju hüvitamine lähtub VÕSi põhimõtetest kahju hüvitamisel, mille eesmärgiks ei ole teist poolt kahju hüvitamisega rikastada

3. Kohtupraktika kokkuvõte

- RHS alusel kahju nõudmine on üks VÕSi kahju hüvitamise eriliike, millele kohaldub ka VÕS
- Hankijal kohustus hoida ära suurema kahju tekkimist ja olla hoolas
- Ühispakkumuste puhul tuleb ühe pakkuja äralangemisel, enne uue pakkuja edukaks tunnistamist teostada uus kontroll nii kõrvaldamise aluste kui ka kvalifikatsiooni suhtes

Hankekool

Kadri Härginen
kadri.harginen@sorainen.com

SORAINEN